



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Disputatio Prima. De Natura, & Arte.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)



LIBER II.

DE PRINCIPIIS EXTRINSECIS CORPORIS NATURALIS.



Popondi superius, me Aristotelis methodum & modum secuturum, quare cum eo, post explanationem principiorum intrinsecorum, ad extrinseca progressum facio (faxit DEUS felicem!) quare in hoc libro, qui in tres partes apud Aristotelem partitur, primò tractabo de natura, non secundum se eam considerando, prout feci superius: sed in ordine ad suas actiones & operationes, unde etiam attingentur principia intrinseca, non ut constituenta totum, sed ut ordinata ad motum; secundò agam de causis tam in communi, quam particulari, & ultimò adjiciam aliquid de fortuna, casu, fato & monstro. Sitigitur

DISPUTATIO I. DE NATURA ET ARTE.

NE diversitas, multiplicitasq; acceptionis hujus vocabuli Natura confusionem pariat, aut ad præcognitionem, & elucidandam veritatem precludat viam, scito, quòd hic non sumatur pro substantia aliqua infinita, prout testatur D. Aug. 15. Trinit. cap. 1. plures sumpsisse gentiles pro Deo optimo maximo scilicet, quem proinde etiam appellarunt naturam naturam & accepit Seneca 4. offic. nec sumitur pro essentia & quidditate rei, prout dicitur definitio explicare naturam rei, id est essentiam rei, nec pro collectione omnium rerum naturalium, prout dicitur natura dependere à primo principio, nec pro causis naturalibus, qualiter asserit nihil naturam operari gratis, naturam abhorrere vacuum, &c. nec deniq; pro temperamento primarum qualitatum in animali, secundum quod aliqui dicuntur cholericam, alii sanguineam, alii melancholicam naturam habere &c. Sed agitur hic de natura, prout opponitur arti, quare etiam de arte aliquid addam in eadem disputatione, ut opposita juxta se posita magis elucescant. Est itaq;

QUÆSTIO I.

An Philosophus rectè definiat
Naturam?

I.
Aristoteles
definit naturam.

Suppono cum Aristotele super-
vacaneum esse præmittere examinationem, an natura detur? non ex eo, quòd demonstrare eam impossibile sit, sed quia à priori demonstrabilis non est, ex eo, quòd non habeat aliquod principium antecedens, per quòd, tanquam per medium, demonstrari possit, potest tamen à posteriori per motum scilicet, qui cum non sit à se ipso, debet esse ab alio principio, quod notissimum est dari, sicut est notum dari ejus effectum, estq; natura, quam libro 2. cap. 3. definit, quòd sit Principium & causa motus & quietis, ejus in quo est primò & per se, non secundum accidens: seu ut alii habent: Principium,

ut moveatur & quiescat id, in quo est &c. quæ in re nullo modo differunt, unde sistendo in prima lectione ad quæstionem resolutivè

Dico: Data definitio natura ab Aristotele bona est. Ita Doctor 2. Phys. q. 3. & communis

Probatur primò: Tum, quia constat genere & differentià, nam ly principium & causa rationem generis habent, reliqua verò rationem differentie: tum explicando omnes ejus particulas. Dicitur itaq; primò Principium & causa, quæ pro eodem hic sumuntur, & unum ad clarificandum alterum, quare non est positum solum principium, sed etiam causa, quia privatio, licet sit principium, non est tamen causa, & eontrà non est posita sola particula causas, quia efficiens est vera causa, non tamen principium, unde ad denotandum, quòd natura debeat

beat Physicè influere & causare motum, utrumque, est additum; Imò ulterior posset esse ratio, si dicitur, quòd natura sit principium motuum, non modò Physicorum, sed etiam Metaphysicorum, seu emanationum proprietatum à subiecto, quæ cum identificentur subiectis, non possunt subiecta esse causæ eorum propriè, bene tamen principia. Dicitur motus augmentativi, alterativi & localis; additur & quietis, id est, possessio & detentio acquisitæ formæ per augmentationem, alterationem & lationem: unde hæc particula non accipitur pro mera & pura cessatione: Item Td & inter particulas motus & quietis repertum, debet copulativè accipi, ut sensus sit, ut inquit Doctor, quòd natura sit principium, quo illud, in quo est, est natum moveri & quietescere, quare sufficit, ut unum vel alterum addit, quàmvis utriusque sit principium: dicitur *Ejus, in quo est*, per quam particulam secundò excluditur, omnis causa extrinseca & privatio à ratione naturæ, ut sunt Deus, respectu omnium effectuum, quos ad extra producit, Angelus respectu motus impressi cælis & astris: & omnes cause efficientes sublunares extrinsece, respectu effectuum suorum. Dicitur *primò & per se*, per quam particulam excluduntur, verbi gratià gravitas, ut aliquid moveatur deorsum, levitas, ut alterum moveatur sursum, quæ principia, licet insint moto, nihilominus non insunt per se primò, nec de primaria mobilis constitutione, sed rei jam constitutæ adveniunt, & quasi accidunt. Hinc duo acquiruntur ad hoc, ut aliquid habeat naturam propriè dictam. Primò est, ut verè & Physicè influat, & causet motum. Secundo, ut insit rei illi, tanquam pars essentialis constitutiva, in quâ causat motum. Sed

Arguitur: Motus & quies sibi opponuntur; ergò non possunt habere idem principium; ant. patet: probatur consequentia, nulla essentia una potest esse principium contrarium passionum, sed motus & quies sunt sibi contrariè opposita, ergò. R. I. negando ant. quia hic per quietem non intelligitur carentia motus, & ejus negatio: sed intelligitur connaturalis perfectionis debitæ possessio, quâ obtentâ cessat motus, unde motus etiam non est aliud, quàm medium ad acquirendam illam perfectionem connaturalem. R. 2. Motus & quies opponuntur sibi simul & semel, concedo ant. successive, nego ant. & consequentiam. Itaq; quàmvis natura sit principium motus & quietis copulativè, id est, tam bene motus ac quietis; non est tamen necessè, ut in actu secundo adsit motus & quies simul.

Instatur: Multa constant naturâ, quorum aliqua nec sunt capacia motus, & alia nec capacia quietis; ergò malè dicitur adhuc, quòd natura sit principium copulativè, tam quietis, quàm motus, licet actu non insit motus & quies: probatur ant. quia cælum empyreum, & terra nunquam moventur, cæli verò astrorum nunquam quiescunt, ergò. Sed R. negando ant. ad cujus probationem dico, quòd empyreum cælum & terra actu quidem non moventur localitèr, non implicet tamen, quin moveri posset, deinde tam cælum, quàm terra jam mota fuerunt ad suas formas substantiales, & ad alias perfectiones sibi connaturalitèr debitas. Cæli autem astrorum, licet non quiescant localitèr, quiescent tamen aliquando, statuto scilicet tempore completo, deinde etiam quiescit sub sua forma substantiali, & aliis accidentibus sibi debitis.

Arguitur 2. Si cælum esset corpus simplex, non haberet tunc aliquid, unde competere ipsi haberet naturam, ergò: probatur mi. quia nullas haberet partes, ex quibus componeretur & quæ inessent, ergò. R. I. Me parum curare, an tunc esset natura, vel haberet naturam, quia solummodò ago de eo, quod modò est, non quod esse possit. Attamen R. 2. Negando mi. quia tunc constaret essentia suâ, quæ includeretur in ipso, inclusione saltèr Metaphysicâ, quod sufficit.

Instatur: Sequeretur, quòd Angelus constaret naturâ, quia constat essentia suâ, quæ etiam est principium motuum, quibus naturalitèr movetur ad multas qualitates, ad quas inclinationem habet. R. negando sequelam, ad cujus probationem dico, quòd Angelus non sit mobilis motu corporeo, atque adeo nequit habere rationem naturæ, prout de ea hic agitur: quia definitur principium motus ac quietis corporeæ.

Arguitur 3. Omnis definitio debet esse oratio naturam, seu essentiam explicans, sed natura nullam habet naturam & essentiam explicabilem; ergò natura non est definibilis: probatur mi. quia natura est ipsa essentia & natura; ergò nullam habet: probatur consequentia, si natura haberet aliquam naturam explicabilem, illa altera natura iterum deberet habere, & sic in infinitum, ergò. R. negando mi. cujus probationis ant. dist. Natura est ipsa essentia & natura si in abstracto consideretur, concedo ant. si consideretur in concreto, nego ant. & consequentiam. Quia quàmvis verum sit, quòd natura accepta ultimèr abstracta definiti non possit, cum definitiones sint concretorum, potest tamen in concreto accepta, in quantum hanc & illam naturam singularem respicit, ut patet de humanitate, quæ non definitur ex eo, quòd sit terminus abstractus, bene tamen homo, neq; definitur per terminos abstractos, sed per concretos, per animal scilicet & rationale, non verò per animalitatem & rationalitatem, sic est in proposito, neq; ex hoc sequitur processus in infinitum, quia natura ultimèr abstracta non concipitur, ut habens naturam, sed est ipsa ratio naturæ.

Instatur: Natura etiam in concreto nequit definiti, ergò nulla solutio: probatur ant. Natura debet esse essentialis omnibus, quibus competit, sed natura nequit esse essentialis omnibus, quibus dicitur competere, ergò: probatur mi. quia natura etiam in concreto est quid relativum, sed nullum relativum est essentialis absolutis, ut sæpè dictum est, ergò. R. negando ant. cum mi. prob. cujus probationem distingo, natura etiam in concreto est quid relativum, si formalitèr accipitur, concedo ma.

Ecce 2. si ac-

IV: Secundum

V: Tertium

si accipiatur fundamentaliter, nego ma. & concessa mi. nego consequentiam.

Urgetur: Natura definitur per ordinem ad motum & quietem, sed quod sic definitur per ordinem ad aliud definitur formaliter acceptum; ergo etiam natura definitur accepta formaliter. R. dist. ma. per ordinem ad naturam per conceptum inadæquatum, concedo ma. per conceptum adæquatum, nego ma. Quare, licet sub præcisa ratione principii & principii dici possit formaliter definita, tamen quia Aristoteles definire intendebat naturam, non sub præcisa illa ratione, sed etiam in quantum natura esset ratio formalis constitutiva objecti Physicæ, quod debet esse quid absolutum, hinc dicendum, eum non definivisse formaliter, sed fundamentaliter acceptam naturam.

QUÆSTIO II.

An Natura sit principium activum, an verò passivum?

Quia definita fuit natura ab Aristotele per principium ad motum & quietem, ideo nunc controversatur inter Authores acriter, an ideo sit aliquid dicendum natura, quia potest in se connaturaliter recipere motum & quietem, secundum inclinationem, an verò per hoc, quod possit etiam in se producere talem motum & quietem. Principium autem activum est duplex, unum immanentè agens, aliud transeuntè, immanentè autem agere nihil est aliud, quàm in se ipso aliquid producere, transeuntè verò, producere aliquid in alieno subiecto & distincto à se, quod Aristoteles sæpè vocat movens non motum, dicitq; esse considerationis Metaphysicæ, quemadmodum primum appellavit movens motum, quod etiam Physicæ considerationis esse docuit, non quidem principaliter & primario, sed in quantum passivo est conjunctum.

Principium activum est duplex.

Naturale multipliciter accipi potest.

Notandum ulterius: Naturale, in quantum principium dicit naturæ, multipliciter sumi posse & primò accipitur, prout opponitur supernaturali & libero, & in tali acceptione omne illud dicitur naturale, quod non fit à principio supernaturali, seu tali, quod excederet ordinem naturalem ad possum: secundò accipitur, prout opponitur violento & neutro, & in hac acceptione naturale respicit subiectum, in quo recipitur operatio & forma, ita quòd si fuerit juxta inclinationem subiecti, dicitur naturalis, si contra vel præter, dicitur violentum vel neutrum; Et in hac acceptione, quemadmodum violentia est duplex, alia privativa, quæ fit per simplicem subtractionem formæ vel operationis connaturalis & positiva, quæ fit per introductionem formæ repugnantis naturali inclinationi subiecti, exemplum primæ sit, quando aqua est sub sola carentia frigoris, secundæ verò exemplum est, quando aqua etiam est sub calore: Ita quoq; dari debet duplex naturalitas, una, quæ respiciat inclinationem passivam in subiecto, altera quæ dicat inclinationem activam agentis non cujuscunque, sed immanentis, quæ in rebus, penes inclinatio-

nem passivam, etiam dari debet, ratione cuius non dicantur solummodo determinata ad sic & sic patiendum, sed etiam ad sic & sic agendum.

His itaq; notatis, Circa præsentem materiam triplex est sententia: Prima dicit: Principium in definitione debere sumi tantum pro principio activo. Ita Vallesius, Vasquez: Altera, quæ adscribitur Scoto, & sequuntur Scotistæ communiter, vult per principium in definitione positum, debere intelligi principium passivum tantummodò in genere causæ materialis. Tertia deniq; sententia est communior, quam Recentiores cum Solemnioribus Scotistis etiam amplectuntur, quæ docet, quòd principium tam activum, quàm passivum in definitione data intelligatur, qui tamen postea inter se graviter differunt, nam aliqui de utroque æqualiter loquuntur, alii de activo principaliter, & passivo minus principaliter; alii denique de passivo magis principaliter, intelligendum minus principaliter de activo, alii aliter: Sed

DICO I. *Natura convenit tam principio activo, quàm passivo, loquendo secundum quod est consideratio Physicæ.* Hæc est conformis ad tertiam sententiam, est etiam Scoti 2. Physicorum q. 3. ubi habet, quòd per istum terminum Aristoteles intelligit principium activum, & q. 4. respondens ad objectionem, quòd videlicet superflue ponatur, in definitione naturæ, principium & causa, ait, quòd illi termini referuntur ad diversa, quia terminus principium accipitur pro principio activo, & iste terminus causæ pro principio passivo, & 7. Met. q. 13. ait: Naturalia communiter in se habent principium activum alicujus motus: & alibi sæpè, ut q. 1. prologi, ubi expressè docet: quòd non omnia, quæ in se habent principium passivum, habent etiam activum: quamvis frequentè & ordinariè correspondeat passivo principium activum; ergo ex mente & verbis Doctoris habetur, quòd quando inest principium activum, tam conveniat naturæ, ac passivum.

Probatur Conclusio ex Autoritate Aristotelis, tum supra, tum lib. 2. c. 10. ubi hæc habet: *Natura sic dicitur primò cojuncta, subiecta materiei eorum, quæ motus in se mutationis, principium habent, alio verò modo ipsa forma & simpliciter, sed forma per Aristotelem simpliciter est activa, ergo.* Deniq; cum definitionem explicaret, exclusit motum, quo Medicus se moveret ad sanitatem, non per hoc, quòd haberet principium activum ad acquirendam sanitatem, sed per hoc, quòd in Medico Medicina in se non per se, sed per accidens, quòd tamen non debuisse fecisse, & quàmvis tam per unam, quàm per alteram rationem excludere potuisset, debuit tamen incipere à priori, quæ fuit, quòd esset activum; ergo ex mente Scoti & Aristotelis habetur, per principium, tam activum, quàm passivum posse & debere intelligi. Quare ulterius

Probatur Conclusio Ratione, primò: Quia frigiditas, quæ se aqua reducit ad pristinum frigus, vel est naturalis, vel violenta, vel neutra; sed non est violenta, nec neutra; ergo est naturalis; probatur minor, tum quia illa

illa actio non est ab extrinseco, omne autem violentum debet provenire ab extrinseco, ergo: tum, quia ad violentum non confert natura suam vim; probatur eadem minor, quod non sit neutra, quia nulla vis neutra activa agenti competit à natura, alioquin deberent ei omnes competere, quia non est potior Ratio de una, ac altera: ergo. Confirmatur: tum quia naturale hic potissimum accipitur prout opponitur arti, sed quam maxime opponitur arti per principium activum, ergo: tum, quia alioquin non distingueretur natura ab arte; probatur sequela, quia artificialia habent etiam principium passivum motus, ut patet, si moveatur & projiciatur sella deorsum, aut quodcumque aliud fabricatum, nec juvat dicere, sellam, & omne aliud fabricatum moveri deorsum, non quod artificialium, sed quod naturale est, quia petitur principium; quia explicatur natura per motum & ad explicandum motum, recurrunt ad naturam.

Probatur Conclusio secundò

eum Malfrio: Non minus naturale est igni, calefacere debite approximato, & aquae calidae reducere se ad pristinum frigus, prout naturale opponitur violento, quam gravi ferri deorsum, sed ista conveniunt igni & aquae, in quantum activa sunt, ergo: probatur ma. quia non minus violentum est igni impediri à calore, & aquae detineri sub calore, quam gravi detineri sursum; ergo est ipsi conaturali; probatur ant. quia ideo gravi est violentum, quia est contra inclinationem suam ex principis intrinsicis provenientem, sed igni impediri à calefactione, est contra inclinationem à principis intrinsicis provenientem, ergo. Nec valet dicere, esse violentum igni tantum privativè, non verò positivè: quia naturalitas una tam bene opponitur violentiae privativae, quam positivae; ergo, licet non esset ipsi naturale, prout opponeretur violentiae positivae, esset tamen prout opponitur privativae, quod sufficit.

Dixi in conclusione, naturam convenire principio activo, tam bene, ac passivo, secundum Phisicam considerationem, quia absolute loquendo utriusque convenire potest, sive postea illud sit immanentè activum, sive transeuntè, & quia in conclusione nondum expressi, de quo principio activo mihi sermo sit, an de immanentè vel transeuntè? Ideò

Dico 2. Natura est principium immanentè activum. Hec est Authorum prioris sententiae, ut Malfrii, Baronis, Bassoli, Licheti, Bargii &c.

Probatur Conclusio: Si omne principium activum argueret naturam, sequeretur, nullum dari motum violentum vel neutrum, sed hoc est inconveniens, ergo: probatur sequela; Quia ille omnis motus est naturalis, qui est à natura, sed omnis motus esset à natura, id est, à principio activo; ergo omnis esset naturalis, & consequenter nullus violentus vel neuter, quia principium activum est semper naturale suae actionis. Confirmatur: Quia si sufficeret principium activum, sequeretur, Deum & Angelos futuros naturam, sed hoc est falsum,

ergo; probatur sequela, quia habent principium activum, & multa defacto movent transeuntè.

Opponitur Auctoritas Doctoris 2. d. VIII.

2. q. 10. n. 9. ubi expressè docet: *Motum non esse naturalem ex hoc, quod res mota habeat principium activum in se, sed solum, quod mobile habeat principium naturalis inclinationis passivum*, similia habet in quarto & alibi; ergo ex hoc sequitur, tantummodo principium passivum esse naturam. R. Doctorem tantum velle, quod non ita principaliter possit colligi natura ex principio activo, quam ex passivo, quamvis ex utroque bene colligatur. Quod si tamen quis urgere vellet, Scotum loqui simpliciter, cum exclusione principii activi, tunc respondeo, Doctorem excludere principium activum transeuntè, non verò immanentè activum.

Instatur: Omne principium activum est transeuntè activum, ergo: probatur ant. quia omne principium activum est externum, sed quod est externum alteri, transeuntè se habet ad illud, ergo. R. negando ant. quia aqua, dum se reducit ad pristinum frigus, reverà non agit transeuntè, sed immanentè; ad probationem ergo antecedentis distingo ma. Omne principium activum est externum, respectu effectus producti, transeat: respectu rei naturalis, nego ma. quia respectu hujus est ipsi intrinsecum.

Urgetur: Motus nullum dicit respectum ad agens, sive sit intrinsecum, sive extrinsecum, ergo: probatur ant. quia motus solummodo dicit respectum ad materiam, formam & privationem; ergo nullum dicit ad agens, alioquin quatuor deberet habere principia mutationis, ut ex dictis patet. R. dist. ant. Motus actualis non dicit respectum ad agens, transeat ant. mobilitas ipsa, nego ant. Itaque, licet agens ad formalitatem motus actualis non pertineat, atamen ad ipsum spectat concomitanter, quatenus est principium formae, actionis, passionis, subjecti & proprietatum rei naturalis.

QUAESTIO III.

Quibus rebus competat ratio Naturae?

Quamvis ex superiori quaestione sit facile elicere, quibus ratio naturae competat, utpotè cum ii, qui principium passivum tantummodo admittunt, consequenter loquantur, si dicant materiam solum esse naturam, ut Neoterici nonnulli perperam Scotò affingunt, illi verò, qui naturam tantum principium activum stantiebant, materiam excludere debent à ratione principii, cum haec secundum Aristotelem non sit activa. Asserentibus tamen, naturam involvere utrumque principium activum & passivum, non exiguae restant solvendae difficultates. An materiae & formae soli competat ratio naturae, an verò etiam toti composito. Item, an omnibus omnino formis etiam spiritualibus, ut anime; Deinde an etiam Angelis & ipsi Deo? quae, ut ordinate resolvam, Incipio ab imperfectioribus & ab iis, ad quae neganter me habeo. Unde

II.
Privationi
non competit
ratio natura.

Dico 1. Privationi non competit esse naturam. Hæc est communissima & Ratio est facilis; Quia natura debet esse principium & causa rei, in qua est, quia nec positivè influit in aliquem effectum, nec principiat rem in facto esse, sed natura debet positivè influere, & principiare rem in facto esse; ergò privatio non est natura. Confirmatur, quia nulli per se, nec primò inest, sed tantum per accidens: ergò. Sed

III.

Dices; Aristoteles 1. Phys. t. 17. ait: Privationem esse naturam, ergò. R. Aristotelem velle, quòd sit natura, considerando eam sub ratione formali principii, non verò pro ente aliquo absoluto positivo, & fundamentalitèr accepto, ut dixi suprà parte prima.

IV.
Nec acci-
denti.

Dico 2. Accidens non est natura, prout de ea Philosophus agit. Hæc etiam videtur esse extra controversiam. Et patet, nam postquam defini- visset naturam, subjungit t. 4. hæc omnia esse substantias, imò t. 5. ait: Accidentia & passiones, non esse naturas, aut habentia naturam, sed secundum naturam, id est naturæ convenientia. Deinde hinc definitur natura, ut potest esse objectum Physi- cæ, sed accidentia non ingrediuntur ad ratio- nem formalem objecti Physicæ, ergò. Dixi tamen notantèr in Conclusionè, prout de ea agit Philoso- phus. Quia si accidentia considerentur secun- dum se, propriamq; essentiam constitutivam, tunc verè poterit ipsis competere ratio naturæ: nam eorum quidditas est causa, & principium motus & quietis, primò & per se, respectu pro- priarum passionum & actionum illis corres- pondentium. Secundum eandem veritatem

V.
Denè tamen
Angeli.

Dico 3. Angeli sunt propriè natura secun- dum se, licet non Physicè considerationis. Hæc etiam non potest esse ambigua: & Probatur: Quia natura secundum Physicam considerationem debet esse principium & causa motus corporei, secundum quantitatem, qualitatem & latio- nem, sed Angelus non potest habere hujusce- modi motus, ergò: ma. est certa, minor etiam, consequentia est optima, quæ Confirmatur, quia, ut notavit Doctor, Aristoteles posuit An- gelos planè immobiles & immutabiles. Quòd tamen secundum se sint natura, Probatur: Quia ab eorum quidditate profluunt verè pro- prietates & passiones, & nova acquirunt sibi accidentia connaturalia, ut volitionis & intel- lectionis, motus locales, qui quàmvis videantur esse neutri, attamen, si motus cælorum possunt dici naturales, & motus animalium, non vide- tur, quare etiam Angelorum non deberent dici tales. Sed

VI.
Non tamen
Deo.

Dico 4. Deus Optimus Maximus non est Na- tura. Ratio in Promptu: Quia solus immobilis est, & immutabilis, ergò.

VII.

Dices: Deus movetur ad intrà, in quan- tum Divinas Personas producit: Sed R. Deum moveri ad productionem Divinarum Persona- rum, absq; mutabilitate cum propria sui consti- tutione.

Instabis: Deus movetur ad intrà per productionem, per quam non constituitur in es- se Personæ, ut patet de Patre & Filio, respectu

spirationis activæ. Sed quidquid sit, Dico tamen has productiones adhuc non esse motus, tum quia non sunt actus entis in potentia, prout in potentia, tum quia productiones illæ nihil constituunt in esse naturæ.

Dico 5. Quæcumq; materia & forma mate- rialis est natura. Ita D. 2. d. 17. D. Thomas, Com- mentarij Aristotelis 2. Phys. t. 10. & 5. Met. 7. dividens naturam in materiam & formam.

Probatur Conclusio: Quia omni- bus competere debet ratio naturæ, quæ possunt constituere ens naturale, sed materia & forma constituunt ens naturale; ergò ipsis competit ratio naturæ. Confirmatur: Quia materia & forma sunt principia motus & quietis; ergò sunt naturæ; patet aut. quia materia est princi- pium receptivum motus naturalis, & forma ha- bet recipiendi virtutem in composito, & etiam virtutem agendi. Sed in contrà

Arguitur: Probando materiam non esse naturam. Ex Autoritate Aristotelis 5. Metaph. cap. 4. ubi ait: Solam formam esse na- turam propriè, cætera verò tantum metaphori- cè, & materia quia est hujus forme susceptiva, sed quod est naturæ susceptivum, non est natura; ergò materia non est natura; probatur minor: quia quod est in potentia ad aliquid simile, non est ipsum tale, nam, ut docet 2. Phys. cap. 1. Quod potestate caro est, aus os, suam prius naturam non habet, antequam formam, quæ ejus ratio est, ac- ceperit: ergò. R. Aristotelem tantum velle, for- mam solam dici naturam principalitèr, & ob majorem perfectionem ex eo, quòd sit activa, unde benè dicit, materiam non esse naturam tam principalem: quia est tantum susceptiva, unde cap. 1. t. 12. ait: Atqui hæc magis natu- ra est quàm materies: unumquodque enim magis dicitur cum est actu, quàm cum potentia. Quare ad probationem dico, quòd Aristoteles ibi tantum loquitur & velit ante formam non esse naturam adequatam, licet non neget esse inadæquatam.

Instatur: Illud solum est natura, per quod ens naturale distinguitur ab artificiali, sed ens naturale per solam formam distinguitur ab artificiali; ergò forma sola est natura. R. ne- gando mi. quia etiam entia naturalia in hoc di- stinguntur ab artificialibus, quòd materia en- tis naturalis sit vel materia prima, vel aliquid substantiale incompletum, materia verò artifi- cialium est solummodò materia secunda & ens completum, deinde materia naturalium etiam intrinsecè concurrunt, non sic materia artifi- cialium. Sed ob hoc

Urgetur: Materia artificiorum non ingreditur constitutionem entis artificialis, sed sola forma; ergò etiam materia non ingreditur intrinsecè ad constitutionem entis natura- lis, sed sola forma; ergò sola forma adhuc erit natura. R. negando consequentiam; Ratio disparitatis est, quia ars cum accidens sit, petit subiectari saltem ultimè in substantia, natura verò est substantia, adeoq; potest competere tam formæ, quàm etiam subiecto ejus. Item ens artificiale nihil addit super substantiam, nisi

nisi solam formam accidentalem, & sic in illa forma accidentali tota ratio artis consistit, ens autem naturale non constat solâ formâ, sed etiam materiâ, veluti ejus intrinseca comparte, ut dictum est supra.

Arguitur secundò: Probando omnem formam materialem non esse naturam. Anima brutorum & plantarum non sunt natura, sed illæ animæ sunt formæ materiales; ergò omnes formæ materiales non sunt natura: probatur ma. quibus competunt diversæ definitiones essentielles, competunt etiam diversæ essentialitæ, sed definitio naturæ & animæ sunt diversæ, quia anima dicitur actus corporis organici & naturalis; ergò ipsa non est natura, alioquin esset natura rei naturata. Sed R. negando ma. ad cujus probationem dist. mi. sunt diversæ secundum rationem specificam, concedo, secundum rationem genericam, nego mi. & consequentiam. Itaq; licet diverso modo definiatur anima & natura, ratio est, quia natura definitur in communi, secundum quod est principium motus & quietis in ordine ad operationes: anima vero definitur per ordinem ad constitutionem totius, unde non habent diversas definitiones, cum non sint datæ secundum idem, sed secundum alium & alium respectum, nec hoc mirum est, quia etiam ratio generica definitur alio modo à specie, per hoc tamen non inferitur, quòd secundum se differat genus in se & in specie.

Instatur: Anima non habet operationes easdem, quas habet natura; ergò anima non est natura: probatur ant. quia anima non habet motus, quas habet natura, ergò: probatur ant. quia motus naturæ est uniformis, & ad unum determinatè tendit, sed animæ motus non est talis imò potius difformis & ad plura indifferens, ut patet, cum nullum locum potius magis intendat præ alio. R. negando ant. cum sua prob. cujus prob. ant. dist. si motus in rigore naturalitatis consideretur, transeat, si accipiatur in ampliori acceptione, nego ant. & consequentiam, sufficit itaq; ad hoc, ut dicatur habere motum naturalem, quòd fiat ab intrinseco principio ad bonum proprium, vel totius ordinatum, quemadmodum cæli dicuntur moveri naturaliter, licet non moveantur determinatè ad unum, sed circularitè, & motu quodammodo neutro, eò, quòd habeant intrinsecam habitudinem, quamvis motus non sit naturalis rigorosè, id est, ad unum determinatè.

Urgetur. Nullus motus potest esse naturalis naturalitate etiam in ampliori acceptione, qui est violentus, sed motus animæ est violentus, ergò: probatur mi. quia motus progressivus fit per elevationem pedum, qui ex gravitate naturalitèr tendunt deorsum, sed hoc est esse violentum cum pedes, & totum fatigatur, quod tamen non contingeret, si esset naturalis. R. dist. mi. Est violentus, secundum quid, transeat: absolutè, nego mi. & consequentiam. Itaque, licet motus videatur violentus progressivus respectu corporis, non est tamen respectu animæ, penes quam attenditur naturalitas, tanquam penes potentiam principaliorum, unde quòd totum defatigetur, oritur ex

eo, quòd pedes, & corpus impedimentum ponant, quamvis se simpliciter sit naturalis.

Dico 6. Materia & forma non sunt natura XI. *Quomodo materia & forma sunt natura.*
singulatim sumptæ, bene tamen copulativè sumptæ, si verò singulatim sumantur, natura dici possunt v. d. æquate. Hæc non solet ita proponi communiter à Scotistis, est tamen Baronis, qui putat Scotum nullo modo huic sententiæ contrariæ &

Probatur primò universalitèr: Natura, secundum dicta superius debet esse principium motus & quietis, tam activum, quam passivum, sed nec materia sola, nec forma sola possunt esse principium activum & passivum; ergò non possunt esse natura, si singulatim sumantur.

Probatur secundò: Specialitèr de materia: Motus, de quibus particularitèr agit Philosophus, quòd natura sit principium, sunt secundum quantum, quale & ubi, sed horum motuum materia sola non est principium nec activum, nec passivum, non activum quidem, quia ipsa non est Physicè activa: nec passivum, quia isti motus non substantur in materia, secundum Scotistas communiter, sed in toto; Et dicere, quòd materia sit causa mediata istorum motuum, non solvit argumentum: natura debet esse causa primò & immediatè, non verò secundariò. Confirmatur: Natura debet esse principium motus tantummodo naturalis, secundum Adversarios, prout naturale opponitur violento, sed materia non est principium ullius motus naturalis, ergò: probatur minor, quia materiæ nihil est naturale, ut naturale opponitur violento, ergò: probatur ant. quia si aliquid esset ipsi sic naturale, deberet etiam ipsi aliquid esse violentum, nihil autem ipsi est violentum, ergò.

Probatur tertio, de forma: tum quia à sola forma non emanant proprietates & passionis, nam forma ignis non est calida, forma aquæ non est frigida &c. tum quia forma non est principium passivum, ergò.

Dico 7. Totum compositum est perfectissimè natura. Ita Ruvius, Oviedo, Baro &c. XII. *Totum est natura.*

Probatur primò: Autoritate Aristotelis 1. Phys. cap. 1. ubi ait: *Natura quidem sunt animalia, partesq; ipsorum & planta, & simplicia corpora, ut terra, ignis & aer, & aqua, hæc enim, & hujusmodi res naturas dicimus esse & 5. Met. cap. 4. dicit: Quare quæcumq; natura sunt, aut sunt jam existente, ex quo apta sunt fieri aut esse, novum dicuntur naturam habere, si speciem & formam non habeant, natura igitur, quod ex ambobus huic est, ut animalia & partes eorum.*

Probatur secundò Ratione: Tum quia illud est natura, quod est objectum Physices: tum quia eodem modo se habet Principium Metaphysicum & Physicum ad suas operationes & emanationes, sed principium emanationum Metaphysicarum non est aliquid unum; ergò nec Physicum: major patet: probatur mi. quia emanatio propriarum passionum non est ab aliqua una parte, sed ab utraque, exempli gratiâ: risibile in homine, non est à genere solo, aliàs deberent animalia bruta esse risibi-

rifibilia; nec etiam à differentia sola, verbi gratia, rationali, alioquin Deus & Angeli deberent esse rifibiles, quia sunt rationales, cum tamen nec ipsa anima separata sit rifibilis proximè, de qua tamen

XIII.

Anima rationalis verè est natura.

DICO 8. *Anima rationalis verè est natura.* Hæc, præterquam quòd sit Aristotelis, est etiam expressè magi D. Augustini lib. de natura boni cap. 1. ubi hæc habet: *Omnis spiritus & omne corpus à Deo est, & hæc omnia facta natura, omnia quippe natura aut spiritus, aut corpus est.* Et consonat D. Bernardus suprà docens: *in morte hominis non fieri destructionem aliquam partium, sed naturarum coherentium diremptionem.*

Probatur etiam Ratione: Tum quia anima rationalis est forma corporis, sed omnis forma est natura; ergò etiam anima rationalis: tum quia anima, ut sensitiva & vegetativa, est etiam rationalis, sed ut vegetativa & sensitiva est natura; ergò etiam ut rationalis. Tertio: Anima est principium fletus & risus; ergò est natura, nec dicere potest aliquis, animam non esse immediatè principium, quia fletus certè æquè primò egreditur ab anima ac à corpore. Quarto: Anima est principium intellectiōnis & volitionis, sed hæ sunt veri motus, ergò. Deniq; Angeli in rei veritate sunt natura; ergò etiam animæ in eadem veritate & insuper secundum definitionem datam, quia operationes animæ etiam intellectivæ & volitivæ sunt magis Physicæ, quam angelorum, ut potè quæ pro præfenti statu dependent à phantasmatibus, rebus videlicet materialibus, qualiter non dependent angeli. Objectiones, quæ contra hanc & præteritam conclusionem adferri solent, non sunt magni momenti, & ex dictis facilè solvi possunt, contra priorem potissima est ex Aristotelis autoritate, qui in secundo Phyl. t. 12. ait: compositum quidem natura non est, sed est & constat naturà, ut homo. Sed facilè respondetur: Compositum non esse naturam, quemadmodum est materia & forma, sed esse ita naturam, ut etiam in se inclusas habeat naturas duas inæquatas.

QUÆSTIO IV.

Quid sit ars, & quomodo à Natura differat?

I.

Quandoquidem Ars natura simia est, imò *amula*, quoniam solertissimà imitatione proximè ad naturam accedit, idè sibi hinc locum vendicat, ut de ea agatur, maximè cum Aristoteles naturam sumpsit suprà, non modò, prout opponitur violentiæ, sed etiam prout opponitur arti. Potest autem Ars multipliciter accipi: Primò prout omnes facultates, & scientias comprehendit: Secundò pro cognitione practica, verum in his acceptionibus ad propositum nostrum non inferuit, prout autem de ea agendum est, dupliciter accipitur. Primò pro habitu intellectu cum recta ratione factivo: à D. Augustino vocatur hic habitus lib. de immort. anim. cap. 4. *Multarum Rationum cæcus, quem paulò infra dicit: non solum esse in animo Artificis, sed etiam nusquam esse nisi in animo artificis.*

Ars multipliciter sumitur.

Secundò accipitur Ars pro illa forma, quæ ab Artifice, secundum Regulas artis in materiam subiectam introducta est, ut forma vel figura hominis, vel leonis in lignis, lapide metallo &c. & de hac arte ait Arist. 1.2. Met. 24. sanitatem & domum ad extrà fieri ex sanitate & domo in mente, & D. Augustinus tract. 1. in Joannem: *Attendite ergò Arcam in arte & arcam in opere:* & lib. 1. Gen. contra Manichæos cap. 8. *Quod videt Artifex in Arte, hoc foris probat in opere.* Et hæc ars omnibus obvia est, ut potissimum collaudatur & extollatur, cum tamen pterosque lateat, quidnam sit artificialitas artefactorum, puta cultri, domus, statua, ut patet ex sententiarum diversitate. Nam Nominales, post Oecchannum, & cum ipsis Recentiores plurimi asserunt, formam artificialem nullo modo distingui à parte rei ab ente naturali, unde dicunt picturam nihil esse, præter colores & eorum ubicationem, statuam nihil esse, præter lignum vel lapidem, præter partium superfluarum & impediendum ablationem, quibus sublati statim sine ulla additione remanet forma hominis vel leonis, ita quòd aliqui insuper putent, tales formas actualiter præfuisse in materia, sed per partes illas superfluas fuisse copertam, ita Auctor sex Principiorum. Econtrà verò reales docent, formam artificialem esse accidens reale absolutam, de quarta specie, qualitatis industriæ Artificis introductum, ab ente naturali distinctum. Verum tamen supponendo artem esse aliquid, ut potè cum per artificem producatur, si enim nihil esset, sic produci nequiret, imò si nihil esset, non deberet esse difficultas in productione artefactorum, & frustra diceretur imitari naturam, quod enim nihil est, nihil imitatur. Hoc inquam supposito.

DICO 1. *Ars, seu forma artificialis non consistit in ubicationibus.* Hæc est contra primam sententiam & opinionem.

Probatur primò: Quia potest vera statua & imago fieri sine ulla profus mutatione ubicationis materiæ unde fit; ergò forma artificialis non consistit in ubicatione, quia si in antro & lapide aliquo montis sculperetur figura leonis, esset vera forma artificialis, & tamen nulla ibi esset variatio ubicationis, cum iisdem partibus spatii, forma corresponderet, quibus correspondebat antea, ergò.

Probatur secundò Ex multis inconvenientiis: Quia si forma artificialis consisteret in ubicationibus, sequeretur, quòd si aliquis portaret de loco in locum, & fortè de uno loco in oppositum, quòd variaret & mutaret statuam, sed hoc est inconvenientissimum dicere, ergò: probatur tamen sequela, quia si aliquis portaret statuam beatæ Virginis de Ecclesia ad formam & Nundinas, sequeretur, quòd non esset eadem, si aliquis de terra collocaret in summitate & pinaculo templi, quod non esset eadem, quia non essent eadem ubicatione, sed omninò opposita & specie diversa. Item sequeretur, quòd bruta Animalia & venti, ac alia possent pingere & sculperè, sed hoc est plane absurdum & incredibile dictu, cum alius non sit ad lyram, minus ad picturam, ergò: probatur tamen sequela: Quia alius, & qualibet alia

alia animantia, ac venti possunt unam statuam transferre de uno loco in locum alium, sed in tali casu variaret ubicationes; ergo variaret etiam figuras, & sic Effigies Helenæ ab Apelle depicta, jam esset pictura Afini, patet quoque, quod ventimoveant sedilia, projiciant imagines, deiciant statuas, nemo tamen diceret, quod easdem faciant. Et dicere, Physicè sic quidem esse, quamvis in morali estimatione censentur eadem, est planè subscribere & manum præbere ad tam incredibilia absurda, ita, ut ulteriori impugnatione opus non sit, cum vix ad majora absurda quis adigi posse videatur, quam dicere, quod bajulans Cæsaris statuam, sculpat, & Afinus portans Minervam, pingat &c. cum ad pingendum Ars requiratur, non verò ad bajulandum. Et absurdius adhuc est, quod docet Author sex Princip. quasi verò illæ figuræ, secundum se, omnes præfuisent; nam sequeretur, quod forma Angeli & diaboli, hominis & serpentis, piscis & aquilæ fuerint simul & semel in eadem materia, cum ex eadem omnes istæ figuræ & formæ sculpi possint.

III. **DICO 2.** *Ars, seu forma artificialis non est accidens absolutum aliquod de genere qualitatis.* Hæc est contra Parisienses & Reales communiter. Sed Probatur: Tum quia, si ars esset aliqua qualitas, sequeretur, quod toties, quoties aliquis ceram manibus contræteret & complicaret, novam produceret qualitatem absolutam, quod videtur inconueniens: tum quia non est assignabile, quomodo illa nova qualitas producta in subiecto inhaereret, quia non posset dici, quod esset tota in toto, & tota in qualibet parte, utpote cum esset materialis, & nulla qualitas materialis sic in subiecto recipi potest: nec posset esse etiam pars in parte divisibilitèr, quia alioquin deberet una pars, tam bene esse denominata figurata, ac alia, quemadmodum quælibet pars, in qua est albedo, dicitur alba, & sic si totum esset artificiatum triangulare, quælibet pars deberet etiam dici triangularis. Dicere autem partes esse heterogeneas, merum est effugium.

IV. **DICO 3.** *Ars, seu forma artificialis est relatio quadam ordinis & proportionis partium naturalium ad se invicem.* Ita Doctor 4. d. 12. q. 4. ubi ait: *Figuram ultra quantitatem non dicere nisi relationem partium ad se invicem vel terminorum includentium partes.* Probatur, tum ex refutatione aliarum sententiarum: tum, quia experientiâ constat, quod ens artificiale fiat ex eo, quod hunc novum respectum acquirit, nam cathedra nihil aliud est, nisi combinatio plurium lignorum, quorum unum directè, alterum obliquum, tertium sic, quartum verò sic collocetur, sed in tali nova combinatione nihil aliud resultat, quam partium ad se invicem proportio & ordo; ergo in tali consistit ratio artificii. Confirmatur, quia possunt omnes partes haberi absque eo, quod habeatur artificium, ut patet de domo; ergo artificium consistit in tali partium ad se invicem ordine & proportionem. Contra hanc Conclusionem nihil potius objici potest, quam quod sequeretur motus principium posse esse artem. Verum nihil urget, quia, ut mox dicam, non est principium motus simpliciter, sed tan-

F. Amardi Hermann Physica.

tum secundum quid, id est velocioris. Et hæc puto sufficere pro prima parte tituli, pro secunda breviter expedienda Resolvo &

DICO 4. *Artem, in quantum est habitus, differre & convenire cum natura in multis.* Patet: in primis etenim differt, quod natura sit substantia, Ars habitus accidentalis & accidens: quod natura conveniat cum re naturaliter producta in esse reali, ars verò cum re artificiali tantum in esse objectivo: Item quod natura sit principium Physicum rerum naturalium; ars verò sit tantum principium per directionem non autem per efficientiam. Econtra verò conveniunt inter se, quia utraque supponit materiam in quam agit, utraque procedit ab imperfectioribus ad perfectiora, unde dicitur: *Nihil simul inventum est, & perfectum.* Item utraque non agit casualiter, sed certis quibusdam regulis juxta illud: *Opus naturæ, opus est intelligentiæ.* Denique utraque est imitatrix: Natura imitatur artem divinam, ut vocatur, puta ideam operis faciendi, ars verò imitatur naturam, ut eo magis estimetur artefacta, quod vicinius accedunt ad naturam, eam exprimendo.

ARS prout est forma artificialis, à natura multipliciter differt, naturalia etenim habent quæ talia internum principium motus, artificialia verò non, quia forma artificialis non est principium motus, nec obstat, quod figura quadrata faciat motum tardum, pyramidalis verò velocem, & quod multa artificialia seipis moveantur, ut horologia &c. quia forma artis non est causa per se istius motus, sed natura, unde causa tantum est motus, secundum quid, tardioris videlicet & velocioris, in quantum scilicet ars naturam modificat, quare se potius habet per modum conditionis, imò frequenter nec positivè causat motum secundum quid, sed tantum negativè, ut patet de forma conii vel pyramidalis, quæ tantum naturæ præstat, ut aer minus resistat; horologiis verò & similibus pondus naturaliter contemperatur per rotulas & occultas machinationes. Secundò differunt, quia formæ artificiales sunt tantum in superficie, naturales verò intrinsece. Tertio materia prima naturaliter inclinatur ad formas naturales, ars verò non nisi neutraliter. Quarto materia naturalium est quid incompletum, artificiale verò est essentialiter completa. Quintò materia & forma naturalium faciunt unum per se, artificiale verò non.

QUÆSTIO V.

An & qua opera Natura possit Ars efficere?

Hæc Quæstio non modò utilis est, sed & simul curiosa & jucunda, ac insuper necessaria, nam frequentissimè sub pelle ovina ingrediuntur lupi rapaces, qui sese jactant per scientias naturaliter acquisitas industriâ & labore mira & maxima posse efficere portenta, cum tamen totum fiat per illusionem & artem magicam, non naturalem, quæ bona sanè est, sed diabolicam & omnibus summè execrabilem.

Fff Quare

V. *Ars in quantum habitus multis modis differt à natura.*

VI.

I.

Quantum ergo ad primam partem tituli quaeritur, an ars possit efficere naturae opera, & quanam sint illa? Pro quibus resolvendis

II.
Magia est
duplex.

Notandum primò: Artem, quae opera naturae videtur posse facere, vocari magiam, quae duplex est, naturalis & diabolica. Magia naturalis, quae etiam Philosophiae naturalis consummatio appellatur, scientia est, quae docet rerum naturalium adminiculo, & earum mutuam opportunam ac proportionatam applicationem, secundum qualitatem, quantitatem, in numero & mensura efficere opera captum vulgi excedentia, ut admirationem pariant, & miracula quodammodo censeantur, quae proinde etiam quam maxime viguit in Aegypto, Aethiopia, India, ubi maxime erant facultates herbarum, lapidum, animantium, astrorum influxum naturam explicantes, ita ut Plotinus dicat, magnum esse naturae ministrum, non Artificem. Magia diabolica est Ars similiter mirabilium factiva, ope & auxilio demonis per pactum implicitum, vel explicitum acquisita, estque multiplex, nam alia est malefica, alia praestigiosa, alia ariolatio, seu divinativa, ac observantia, seu superstitio, quae iterum in plurimas subdividuntur species, maxime ex materia, circa quam versantur, omitto huc adferre, cum eam sibi Theologi vendicent de peccatis agentes. Pro praesenti exigentia

III.
Applicatio
rerum sit
eundem sym-
pathiam &
antipathiam.

Notandum secundò: Rerum mutua & opportunam ad se invicem applicationem maxime oriri posse ex rerum antipathia & sympathia, quae nomina Graeca sunt, & sonant idem, quod compassio, magisque tamen proprie loquendo nihil aliud sunt, quam consensus, quo aliqua mutuo & occulto foedere sociantur & devincuntur, & dissensus, quo aliqua sibi ipsis infesta sunt, & caecis laborant discordiis, hinc est, quod Empedocles dixerit: omnia per Irem & concordiam fieri: huius autem consensus & dissensus rationem à priori dare, hic labor & opus est, optima mihi videtur, quam Scotus frequentèr adhibet, si ab ipso quaeratur, quare hoc vel illud tale sit, nempe quia hoc hoc est, & illud est illud, ut praclare dixerit Theophrastus: *Qui de omnibus rationem quaerit, simul cum ratione scientiam tollit*, & Alexander ait: *Multa esse, quorum nulla ratio reddi potest*. Et Divus Augustinus lib. 21. de Civit. cap. 7. enumerans varias sympathicas & magneticas operationes, ait: *Hae de caeteris quam plurimis, quae piget retexere, quibus licet vi insolita, & contra naturam inesse videatur, alia tamen de illis non redditur ratio, nisi ut dicatur, hanc eorum esse naturam. Brevis sane ista est ratio, sateor, sufficiensque responsio. Nilominus quia videtur aliquantulum indecorum Philosopho naturali nullam adhibere rationem, ideo dico, sympathias & antipathias maxime oriri posse ex diverso & simili astrorum influxu, nam quemadmodum astra ipsa quaedam inter se magnam habent amicitiam, quaedam magnam discordiam secundum elevationem, convectionem & domorum oppositionem, ita etiam diversos operantur effectus in sublunariibus, & hoc quam maxime patet in Venere, quae est amica Marti, cum tamen caeteri Planetae*

eam, quam maxime averferentur, e contra vero Saturnum maxime odit, & sic de aliis, quare in hominibus & aliis animantibus similes causant operationes, ut contingat, quod duo sese invicem amare & diligere incipiant absque eo; quod se antecederent venirent, e contra vero alias odio habeant, etiam nunquam ab eis laesi, imò licet servitio placare & omnibus modis reconciliare se studeant, frustra laborent, cum tamen ex alia parte laceffentibus vix offendi valeant; varias & miras sympathicas operationes tradunt passim Auctores, ego maneo in Generalioribus &

DICO I. *Ars de se non potest facere opera naturae, bene tamen dirigere, nempe applicando activa passiva. Haec est communis &*

Probatur, quoad primam partem, quia ars sive consideretur, ut habitus, sive consideretur, ut forma artificialis, non est activa & productiva operum naturalium, quia utrumque est purum accidens, unum respectivum, & licet alterum absolutum sit, nihilominus de se non potest attingere effectum aliquem naturalem, qui est multo perfectior, quam ipsa sit. Quoad alteram partem est Divi Augustini 3. de Trinit. cap. 9, ubi ait: *Multi homines noverunt, ex quibus herbi, aut carnis, aut quarumcumque rerum quilibet succus, aut humoribus, vel ita positus, vel ita abrutus, vel ita contritus, vel ita commixtus, quae animalia nasci soleant. Quid ergo mirum, si quoadmodum potest nosse quilibet exquisitus homo, unde illi vel illi vermes nascantur, ita mali angeli pro subtilitate sensus in occultioribus elementorum seminibus norunt, unde ranae, serpentesque nascantur, & paulò infra subdit: Adhibere formis causas accidentes, quae tamen non sunt naturales (internae) tamen secundum naturam adhibentur, ut ea, quae secreto naturae sine abditata continentur, erumpant & foris creentur (id est producantur) quodammodo explicando mensuras & numeros, & pondera sua, quae in occulto acceperunt ab illo, qui omnia in mensura, & numero & pondere disposuit, non solum mali angeli, sed & mali homines possunt. Similia habet in Genesi lit. lib. 8. cap. 8. in Quaestionibus supra Exodum, & alibi.*

Probatur secundò: Multis experientis, quia, si herba basilica conteratur minutissime, & inter duos lateres cōtrita in loco humido reponatur, convertitur in scorpionem, si setae caudae equinae suffodiuntur in subputridam & fimosam aquam, post breve temporis spatium convertuntur in vermes oblongos, utraque extremitate caput habentes, similiter si anas comburatur, & pulvis illius in loco humido inter patinas aservetur, maxima generatur rana. Adde quod sine Gallinae incubitu, ex ovo generari possit pullus, si in hominis sinu debite foveatur. Item ex capillis menstruatae feminae generantur vermes, & ex ipso menstruo ranae si in fimo abscondantur, est namque simus pro generatione similium aptissimus, nam ut ait Joannes Porta: *Est namque naturalis*

naturali calori simillimus, nec sperendam retinet putrefactioni vim mirabilium rerum parens; totq; genera animalium ex putrefactione proveniunt, quot ea, quae putrefiunt, ubi etiam docet, ovum excludi posse sine matris incubitu, si infimum includatur, & singulis senis diebus novum apponatur, & plurima alia, quae videri possunt apud ipsum: interim

V. **Dico 2.** Non implicat, posse fieri aurum verum per eandem applicationem activorum ad passiva. Hæc est Chymicorum, & plurium Philosophorum. Et

Probatur: Quia possunt homines applicando activa passivis producere viventia; ergo etiam possunt producere aurum, probatur consequentia, ex illo communi axioma; In rebus sibi subordinatis, & ejusdem rationis, qui potest facere illud, quod majus est, potest etiam, quod minus, sed majus est, facere viventia, cum omne vivens, quamvis minutissimum, sit multo perfectius, quam quodcumque non vivens maximum, sed &c. ergo. Confirmatur: Quia saltem angeli, sive boni, sive mali, optimè norunt, Auri temperamentum, & quæ influentiæ ad illius productionem requirantur; ergo possunt hoc etiam alius manifestare, & consequenter non implicat, quo minus per artem possit confici aurum. Attamen

VI. **Dico 3.** Quodammodo certum esse, nullum adhuc exiisse, qui verum & proprium aurum per artem confecerit. Hæc est contra Chymicos D. Thomæ 2. d. 7. q. 3. qui etiam ait, nec quidem fieri posse. Sed

Probatur: Quidquid hætenus per artem chymicam productum fuit, nunquam verè fuit aurum, ergo: probatur ant. quia non potest jacitari verum aurum, cui non competunt omnes proprietates auri, sed mafsis à chymicis productis non competit auri proprietatum collectio, ergo: probatur mi. nam imprimis non habet vim mendicandi, sicut habet aurum verum: deinde dicitur, quod non sit ductile in laminas: iterum colorem non habet inamissibilem. Denique est aurum, quod per ignem probari nequit, nam ut afferunt nonnulli: non potest vim ignis, & calidarum aquarum sustinere: ergo non convenit auro chymico, quod habet aurum verum. Confirmatur: Illud non est aurum verum, quod in humanis commerciis, sine fraude, exponi nequit, sed aurum chymicum est tale, ergo: probatur mi. quia Joannes 22. præterquam quod hanc artem damnaverit eò, quod facile subrepat implicitum pactum, & familiaritas demonum, & multi in perniciem Reipublice in summam paupertatem redacti fuerint, obligavit omnes obtudentes aurum chymicum pro auro verò ad restitutionem.

VII. **Dico 4.** Investigatio auri per virgam coriilibissimam, si superstitiosè careat ceremoniis in abscissione & retentione, damnanda non est. Hanc sic propositam puto tutissimam, &

Probatur: Quia etiam in lapidibus plurimè sunt similes magneticæ operationes, nam de a quo legitur, quod fures prodant, alii flumina & tempestates sistunt, alius sitim ex-

F. Amandi Hermann Physica.

tinguit, alii morbos pellunt, alii ad imminencia pericula immutantur & expallescent, alii alia operantur; ergo etiam non implicat, quin sit in corilo occulta vis, & virtus magnetica ad demonstrandum latens aurum, nam ut ait D. Aug. lib. 21. de Civit. cap. 7. sicut de calce quæ fervet in aqua, in oleo frigida est; de magnete lapide, quod nescio, quâ forbitione insensibili stipulam non moveat, & ferrum rapiat; de carne non putrescente pavonis, cum tamen putruerit Platonis: de palea sic frigescente, ut fluere nivem non sinat, sic calente, ut maturefcere compellat poma &c. aliud dici nequit, nisi hanc eorum esse naturam. Dixi, si sepe, si utis careat ceremoniis in abscissione & retentione, quia si quis eam virgam abscindere deberet in aliquo sancto die, ex eo præcisè, quia dies sanctus est, nudo corpore, circulo factò, aversâ facie, &c. omninò puto illicitam esse similem investigationem, si tamen requiratur, quòd abscindatur certo tempore, certa horâ etiam certis minutis, non est superstitiosum, nam patet, quòd etiam ligna certis diebus cædi debeant, ut iterum crescant & certis, ut radicitus extirpentur, quia humores certi non sunt, nisi certis temporibus, & certis astorum influxibus, quos observare nihil est bonis moribus contrarium. Quòd autem certo modo teneri debeat, præterquam, quòd dicatur, id solummodò fieri ad faciliorem detentionem virgæ illius, non verò quòd de ratione necessaria sit, potest etiam excusari, nam acus comparsi, non nisi certo modo atactæ in magnete rectè Septentrionem aspiciunt, si verò contrario modo terantur, nequaquam eundem præstant motum, & licet hoc non sufficeret, puto sufficere, quòd se possit quilibet accommodare sententiæ & opinionioni tot Authorum, etiam piorum sic sentientium. Hinc

VIII. **Dico 5.** In quibuscunq; operationibus producentibus effectum miros, adhibentur ceremoniæ insitiles sessionis, stationis, nuditatis, elevationis manuum, membrorum, respectiois ad certam mundi partem, verba, signa, & characteres peregrini nullam connexionem Physicam habentibus, non sunt magià naturalis, sed diabolica.

Signa quando non sunt naturaliter,

Probatur: Quia magia naturalis nihil aliud requirit, quam ut activa passivis debite & opportuno modo applicentur, sed illæ ceremoniæ nihil conferunt ad opportunam applicationem, quia sessio, statio, aversa & aversa facies, non videntur addere aliquam vim activam, nec ullam habent connexionem, sicut nec verba, & characteres peregrini, ergo. Idem dicitur de omnibus aliis, quæ Physicam & naturalem connexionem non videntur habere, ut si quis levitè stando omnes seras aperiret, lac suffigaret, ut vacca fecunda & lactifera efficiatur, si ad cognoscenda abdita quæcunq; alibi fieri, etiam in occultis & distantissimis locis speculum tantummodò inspiciat, vel inverso modo aspiciat. Dixi, si Physicam connexionem non habeant, per quod tamen non reprobo ea, quæ habent connexionem moralem, ut contingit in sacris ceremoniis Ecclesiasticis, quarum intuitu Deus concurrat ad producendos miros effectus, sicut etiam piè adhibentur sacra nomina, sacre imagines, sacreque reliquie, nisi eadem in non

debitum usum ex pacto implicito vel explicito adhibeantur, ut etiam fieri solet cum ipsa Sacra Sancta Eucharistia. Itaque ulterius

IX. Angelus malus non potest immutare bestias & homines.

Dico 6. Angelus malus non potest mutare bestias in homines & homines in bestias. Hæc est doctrina magni Divi Augustini lib. 18. Civit. cap. 16. ubi hæc habet: Non itaq; animum, sed nec corpus quidem illi ratione crediderim demonum arte, vel potestate in membra, vel lineamenta bestialia veraciter posse converti, sed phantasticum hominis, & cum corpus non sit, corporum tamen similes mira celeritate formas capit, sopitus, aut oppressu corporeis hominis sensibus, ad aliorum sensum nescio quo ineffabili modo figura corporea posse produci, ita ut corpora ipsa hominum alicubi jaceant, vivencia quidem, sed multo gravius atq; vehementius, quam somno suis sensibus obferatis. Phantasticum autem illud veluti corporatum in alicujus animalis effigie appareat sensibus alienis, talisq; homo etiam sibi videatur, sicut talis sibi videri possit in somni, & portare onera, quæ onera si vera sint, portantur a demonibus, ut illudatur hominibus partim vera onerum corpora, partim jumentorum, falsa cernentibus. En doctrinam pulcherrimam, quæ non solum negat Diabolum immutare posse corpora, sed solummodo illis illudere, & phantastica subtrahere impressis fortiter speciebus ac si homines verè sub tali specie fuerint, & talia onera ferant: ex quo etiam infero, sagas nostras non transportari sic, nec se immutare in varias formas & figuras, sed solum penes viros in lectis & stragulis dormientibus illudit, & tales species in somnis representat, ac si verè in tali vel tali loco fuerint, talia vel talia egerint, equitaverint, per aërem volaverint, in arboribus saltaverint, solemnibus conviviis interfuerint, vacuo stomacho & appetitu aucto.

Probatur secundo: Ex Concilio Ancyrano, quod sic habet de sagis & maleficis mulieribus: Quidam quædam sceleratæ mulieres Demonum illusionibus seductæ, nocturnis horis, cum innumera multitudine mulierum credunt se equitare super quasdam bestias, & multa terrarum spatia pertransire, quæ falsa opinio deceptæ, vera esse credunt, & credendo a recta via deviant. Ideo sacerdotes per Ecclesias commissas sibi populo prædicare debent, hæc omnino esse falsa, & a maligno spiritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari: Siquidem Satanas transfiguratur se in angelum lucis, & cum mentem cuiusq; muliercule ceperit, & hanc sibi per infidelitatem personarum species, atq; similitudines & mentem, quam captivam tenet, in somniis deludens, modo læta, modo tristia, modo cogitans, modo incognitas personas ostendens, & per devia quæq; deducit, & cum solus spiritus hoc patitur, infidelis mens hæc non in animo, sed in corpore opinatur evenire. Verba certè clara sunt, ut aliam non patiantur, nisi quam præ se ferunt, explanationem. Ideo

Probatur tertio, ratione: Tum quia Diabolus nequit unum corpus replicare in duobus locis, nec duas quantitates, ut se penetrant; ergo nequit facere, quod corpora hominum mutantur in corpora bestiarum & e contra: probatur consequentia, plus est convertere homines in bestias & bestias in homines, quam ponere unum corpus in duobus locis, & quod dicitur

quantitates sese penetrant; ergo si nequit facere primum, quod est assumptum, nec poterit secundum, quod est illatum: tota vis argumenti consistit in probando antecedente, quod sic præsto: In tali transmutatione Diabolus necessarius deberet vel destruire speciem & formam priorem hominis, vel cum illa componere formam posteriorem bestie: Si dicatur secundum, sequitur, Diabolum posse duas formas ponere simul in eadem materia: si dicatur primum, veram faciet transubstantiationem, imò si prior forma hominis & corporis est destructa, ergo eam reproducendo veram faciet resurrectionem, & sic consequenter posset demon suscitare mortuos, quæ omnia Opera sunt, quæ Dominus operatur solus. Pro majori hujus doctrinæ elucidatione placuit mihi ex Divo Augustino subnectere aliquas historias in terminis, cum solutione ejusdem Sancti Doctoris quorundam sic factorum, spero legenti rem futuram non ingrati. Itaque cap. 16. cit. supra sic narrat: Nam quidam nomine Præstantius, Patri suo contrigisse indicabat, ut venenum illud per casum in domo sua sumeret (alibi narravit etiam in Italia fuisse foemina, quæ per casum, venenum viatoribus darent, quo accepto & potu in bestias versi fuerunt, & operâ perfunctâ iterum rediisse ad priorem statum) & jaceret in lecto suo, quasi dormiens, qui tamen nullo modo poterat excitari, post aliquot autem dies, cum veluti evigilasset, dicebat & quasi somnia narrasset, quæ passus esset, caballum se scilicet factum, anonomam inter alia jumenta bajulasse militibus, quæ dicitur Retica, quoniam ad retia deportatur, quod ita, ut narravit, factum fuisse perceptum est, quæ tamen ei sua somnia videbantur. Iudicavit & alius se domi suæ per noctem, antequam requiesceret, vidisse ad se quendam venientem Philosophum sibi notissimum, sibiq; exposuisse nonnulla Platonicæ, quæ antea rogatus, exponere nolisset. Et cum ab eodem Philosopho quaesitum fuisset, cur in domo ejus fecerit, quod in domo sua petenti negaverat? Respondit, inquit, sed me fecisse somniavi. Ac per hoc alter per imaginem phantasticam exhibitum est vigilanti, quod alter vidit in somni. Hæc ad nos non quibuscumq; quilibet credere putarem indignum, sed eorum referentibus pervenerunt, quos nobis non existimarem fuisse mentitos. Proinde quod homines dicuntur, mandatumq; est literis, à diis vel potius à Demonibus, Arcades in lupis solere converti, & quod carminibus Circe socii mortavit Ulyssis, secundum istum modum mihi videtur fieri potuisse, quem dixisti tamen factum est. Diomedes autem volucres (dicuntur tales ex eo, quod Diomedis socii perhibeantur in eas converti, qui Græci blandiuntur in Apulia ad Garganum montem, alienigenas verò persequuntur) quandoquidem genus earum per successionem pro paginis durare perhibetur, non mutati hominibus factos, sed subtractis credo fecisse suppositos, sicut cerva pro Iphigenia, Agamemnonis filia. Neg, enim Demonibus iudicio Dei permisso hujusmodi præstigiæ difficiles esse potuerunt, sed quia illa Virgo viva postmodum reperita est, suppositam pro illa cervam esse, facile cognitum est. Socii verò Diomedis, quia nunquam subito compa-ruerunt, & postmodum nullo loco apparuerunt, præsentibus eos angelis malis, in eas aves, quæ pro illis erant ex aliis locis, ubi est hoc genus avium, ad ea loca perductæ sunt, ac repente suppositæ, creduntur esse conversi. Quod autem Diomedis in templum aquam

vostris afferunt & aspergunt, & quod blandumur
Græcigenis, alienigenas persequuntur, mirandum non
est, fieri demonum infirmum &c. Et alius in locis
similia plura habet, quæ diabolis facere posse
concedit Deus, ad fallendum fallaces, vel ad
admonendos fideles, ne tale aliquid facere pro
magno desiderant. Sed pro Complemento hu-
jus quæstionis

Quæres: Quibus modis ergo operetur
demon tam mira & rara? R. Eum id facere
primò per summam velocitatem & celeritatem,
motumque localem, per quem de loco in locum
transfert res insperatas & insolitas, ut rofas in
hyeme, botros in æstate &c. se-

cundo, potissimum per illusionem phantasti-
cam, quam facit per ejus turbationem, & varia-
rum specierum productionem, item ex colorum
& luminis artificiosa commixtione, ut sagarum
sunt convivia, si tamen ad locum simul aliquem
comportentur, quod fieri posse quidem non
implicat, nam scitur, hunc mille artificem, co-
lumnam Romæ Pragam detulisse, nunc & de-
factò puto, sicut supra dixi, magis fieri per illu-
siones, & hoc patet inde, cum viris accumbant
in lectis, & alibi choreas ducere nequeunt, nisi
replacentur, quod demonum virtuti negatum
est absolute; tertium denique artificium est ap-
plicatio activorum passivis.

DISPUTATIO II.
DE CAUSIS IN COMMUNI.

Quàm pulchrum, jucundum, & utile sit de causis agere, ex eo patet, quòd nihil frequen-
tius, tam in Philosophia, quàm Theologia audiatur, quàm causarum cum effectibus
dependentia, causandi modus, prioritas, subordinatio &c. ut proinde ipse D. Augustinus in
Enchiridio cap. 15. tritum illam versum Virgilii Georgicorum 2. recommendet, dicens:
Quæ cum ita sint, quando nobis maronis ille versus placet. Fœlix qui potuit rerum
cognoscere causas, quare etiam materiam subsequenter de causis non modo in communi,
sed etiam in particulari sedulo & animose pertractandam senso. Sit igitur

QUÆSTIO I.

Quid sit causa, & quæ ejus causalitas?

Aristoteles magis supposuit definitio-
nem causæ, quàm aliquam tradiderit, utpotè
tempore illo, cum omnis abesse difficultandi
ratio, quæ nobis tamen fide innotuit, quæ credi-
mus generationem verbi in Divinis, in quam
Pater verè influxit gignendo ejus personalita-
tem, & tamen neque Patri æterno nomen cau-
sæ, neque Filio nomen effectûs tribuere voluit
Sancti Patres, Latini præcipuè existimantes
per effectum naturam limitatam, finitam, & ali-
quando incipientem significari, quare onus in-
cumbit Philosopho Christiano, ita definire
causam in communi, ut nec Patri æterno defini-
tio causæ conveniat, nec Filio definitio effectûs;
Circum quam materiam varii diversimodè opi-
nantur & frequenter plus nominatenus discre-
pant, quàm in re: Baro existimans, non posse
unam omnibus placentem afferri, assignavit
quatuor, at tamen non multum inter se diffe-
runt, igitur ad quæstionis p. p.

DICO I. Causa creata in communi describi-
tur, quòd sit principium per se positivè influens in aliud
describitur. Hanc bonam esse explicando pro-
bo: Dicitur itaque Principium, quod rationem
generis habet, & convenit latius pluribus,
quàm causæ, nam ad principium sufficit, quòd
principiatum dicat intrinsecam habitudinem
aliquam, ut possit dici ab illo oriri, sic Pater in
Divinis dicitur principium Filii, non causa, sic
etiam privatio rei naturalis est principium, non
tamen causa &c. dicitur, Per se, per quam parti-
culam excluduntur causæ per accidens, ut cum
Musicus est Architectus, per accidens enim est,

quòd sit Musicus, nec Musica concurret ad ædi-
ficandam domum, ut dicat Aristoteles Musicus
per accidens ædificat. Item excluduntur condi-
tiones, quæ vel necessariò requiruntur ad cau-
sandum, vel ad facilius, ut sunt approxima-
tio &c. quæ tantum concomitantè se habent,
ponitur positivè, ad excludendam generationem,
quæ neque in generationem positivè, nec in
rem genitam njuut: per tò influens autem intel-
ligo idem, quod dans & communicans esse, per
influxum vero, accipe tam Physicum quàm mo-
ralem & metaphoricum, ut comprehendas
etiam causam finalem: dicitur esse in aliud, ad
denotandum, quòd illud, quod est causatum, in
natura & essentia debeat esse distinctum à cau-
sa, per quod excluditur generatio verbi in Divi-
nis, quia verbum æternum non accepit per eam
essentiam & naturam distinctam à Patre, quòd
etiam ordinariè importat tò aliud neutralitèr
sumptum, unde etiam Concilia Ephesinum, To-
leranum, & Lateranense cap. Damnamus de sum-
Trinit. admittunt in Deo Alium & Alium, non
tamen aliud & aliud. Et licet etiam dici possit in
Divinis esse adhuc Aliud & aliud, scilicet suppo-
situm, ut proinde videatur adhuc debere admit-
ti ratio causæ, nihilominus non est aliud simpli-
citer, ad rationem autem causæ requiritur, quòd
simpliciter effectus debeat esse aliud, Imò Ge-
nerationis verbi Divini terminus nec secun-
dum quid potest dici: Aliud, tum quia deberet
esse partialis, talis autem non est aliud, quod
probo, quia terminus partialis sequitur ratio-
nem termini totalis, sed terminus totalis in Di-
vinis non est aliud; ergo nec terminus partia-
lis, patet ma. ex creatis, in quibus non genera-
tur natura in abstracto, verbi gratià humanitas,
sed hic homo: tum etiam, quia causa debet esse
naturà